РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Рівне – 2012

ББК 81.20
А - 43
УДК: 81'243

Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – Рівне: РДГУ, 2012. – 112 с.

Збірник наукових праць містить статті з теоретично-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:
Архангельська Алла Мстиславівна доктор філологічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Постоловський Руслан Михайлович професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук, ректор Рівненського державного гуманітарного університету.

Вокальчук Галина Миколаївна доктор філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Гороть Євгенія Іванівна доктор філологічних наук, професор (Волинський національний університет ім. Лесі Українки).

Мороз Людмила Володимирівна кандидат філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Тищенко Олег Володимирович доктор філологічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету).

Шульжук Каленик доктор філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Оляндер Луїза Костянтинівна доктор філологічних наук, професор (Волинський національний університет ім. Лесі Українки).

Безкоровайна Ольга Володимирівна доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Стеріополо Олена Іванівна доктор філологічних наук, професор (Київський національний лінгвістичний університет).

Зимомря Микола Іванович доктор філологічних наук, професор (Дрогобицький педагогічний університет) ім. Івана Франка.

Павлова Ольга Іванівна кандидат філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Терещенко Тетяна Вікторівна кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Ніколайчук Галина Іванівна кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Сербіна Тетяна Георгіївна кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Дзюбишина Наталія Богданівна кандидат педагогічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Вовчук Наталія Іванівна кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 9 від 27.04.2012 р.).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: *33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет*

4. Верба Л.Г. Порівняльна лексикологія української та англійської мов / Л. Г. Верба. – Вінниця: Нова книга, 2003. – 153с.
5. Виноградов В. С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы) / В. С. Виноградов. – М.: Издательство института общего среднего образования РАО, 2001, − 224с.
6. Даль В. И. Пословицы русского народа. Сборник в 2 Т. / В. И. Даль. – М.: Художественная литература, 1999. – Т. 1. – 521с.
7. Дубенко О.Ю. Англо-американські прислів'я та приказки / О. Ю. Дубенко. – К.: Нова книга, 2004. – 416с.
8. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / М. П. Кочерган. – К.: Видавничий центр "Академія", 2001. — 368с.
9. Кузько П.В. До питання про перспективність дослідження паремій / П.В. Кузько. – Мелітополь: видавництво Мелітопольський державний педуніверситет, 2003. – 87с.
10. Кунин А.В. Английская фразеология / А.В. Кунин– М.: Высш. шк., 1970. – 344с.
11. Медведев Ф. П. Українська фразеологія: Чому ми так говоримо / Ф. П. Медведев. – Х.: Вища шк., 1977. – 232с.
12. Мостовий М.І. Лексикологія англійської мови: (Підруч. для ін-тів і фак. інозем. мов) / М. І. Мостовий. – Х.: Основа, 1993. – 256с.
13. Ніколаєнко Л. М. Глибоке коріння – пишна корона / Л. М. Ніколаєнко // Зоря Полтавщини. – 2004. – № 168 (4 листопада). – С. 5.
14. Encyclopedia Americana. International Edition. In 30 volumes. – Danbury, Connecticut: Grolier incorporated International Headquarters, 1985. – 798p.
15. Galperin I.R. Stylistics / I.R. Galperin. –M.: Высшая школа, 1977. – 334с.
16. Pawley A., F. Hodgetts. Two puzzles for linguistic theory: nativelike selection and nativelike fluency / Pawley A., F. Hodgetts // Language and communication (Applied linguistics and language study). – N. Y.: Longman Group Ltd. – 1990. – P. 191-226.

Резюме. *В статье рассмотрены особенности перевода английских паремиологических единиц на украинский язык. Дан анализ и выделены основные способы их перевода. Определены основные черты пословиц и поговорок с точки зрения их семантики и синтаксиса.*

Ключевые слова: *паремиологическая единица, пословица, поговорка, семантические особенности, синтаксические особенности, способы перевода, экспрессивность, афористичность, фразеология.*

The summary. *The article deals with the analysis of translation peculiarities of English paremiological units into Ukrainian. The main methods of translation of paremiological units are defined. The article reveals the main features of proverbs and sayings according to the semantic and syntactic standpoint.*

Key words: *paremiological unit, proverb, saying, semantic features, syntactic features, methods of translation, expressiveness, aphoristic, phraseology.*

Одержано редакцією 27.01.2012.

УДК: 92' 811. 111: 343. 113

А.В. ФРІДРІХ

СЛОВОТВІРНІ ТА СТРУКТУРНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Резюме. *Статтю присвячено дослідженню спеціальної термінології юриспруденції, що дозволяє отримати цілісну картину інвентаря правничої терміносистеми на сучасному етапі розвитку англійської мови та висвітлити загальнотеоретичні питання, що стосуються процесів виникнення, розвитку та функціонування англійських термінів права як одиниць первинної і вторинної номінації.*

Ключові слова: *юридичний термін, юридична термінологія, термінотворення, юридичний дискурс.*

Термінологічна лексика посідає помітне місце у словниковому складі будь-якої розвинутої літературної мови. Безперервно поповнюючись новими одиницями, вона становить ту частину словника, розвиток якої відбувається найбільш інтенсивно. Без вивчення складу термінологічної лексики та змін у ній неможливо правильно зрозуміти закономірності розвитку системи мови в цілому, оскільки термінологія є однією з підсистем мови.

Становлення та розвиток термінології, семантична структура термінів перебувають в центрі уваги фахівців багатьох галузей знань. Кожна наука прагне максимально впорядкувати термінологію, якою вона користується, і, встановивши однозначну співвідносність між словом і термінованим поняттям, досягти максимальної точності й лаконічності кожного терміна. Але, виникаючи на грунті живої мови, термінологія цілком природньо та закономірно постійно перебуває під її впливом і не може позбутися, особливо в період свого формування, властивостей, притаманних загальномовній лексиці.

Метою роботи було дослідити юридичні терміни та основні шляхи їх творення. З**авдання** полягало в аналізі термінології та шляхів термінотворення.

Інтеграція та взаємодія різних наук вимагає посиленої уваги науковців до питань термінознавства та дослідження функціонування термінологічних структур у різних сферах людської діяльності. Проблеми становлення, семантики, деривації та тенденції розвитку термінологічних одиниць, фахової лексики вивчали вітчизняні та зарубіжні дослідники, зокрема В.Виноградов, В.Лейчик, Г.Винокур, Б.Головін, Т.Кияк, В.Даниленко, О.Павлова, К.Кусько, А.Крижанівська, Е.Жильбер, А.Ширмер, Й.Сміт, Ф.Дорнер та інші.

Дослідники переважно по-різному розуміють проблематику, цілі та функціональні завдання термінологічних структур, концептуальні засади термінознавства як науки. Кожне дослідження термінологічної лексики ґрунтується на певному визначенні терміну. Щодо визначення терміну, вимог, висунутих до нього в лінгвістичній літературі існують різні, часто протилежні точки зору.

Термін, як і всі інші мовні універсали, важко піддається визначенню. Через складність та дискусійність такого завдання в лінгвістиці існує чимало різних спроб визначення термінів. Наведемо дві дефініції терміну, котрі відображають синтезовано більшість існуючих і взаємодоповнюючих одна одну думок. Б.Н.Головін пише: «Термін — це окреме слово чи утворення на базі іменникового підрядного словосполучення, яке позначає професійне поняття і призначене для задоволення специфічних потреб спілкування в галузі певної професії (науковій, технічній, підприємницькій, управлінській)» [1, 276]. Дане визначення є досить вдалим і містким, хоча деякі моменти можуть викликати заперечення. Сумнівним є, зокрема, той факт, що всі терміни утворюються лише на базі іменника. Такою базою іноді можуть служити також прикметники, дієслова, прислівники [2, 123]. Дещо не зрозуміло також, що таке «специфічні потреби спілкування», не вказані деякі відмінності термінів у протиставленні з загальновживаними словами. І.С.Квитко, грунтуючись на різноманітних визначеннях, пропонує цікаву «сумарну» дефініцію: «Термін – це слово чи словесний комплекс, котрі співвідносяться із поняттям певної галузі пізнання (науки, мистецтва, техніки), вступаючи у системні відносини з іншими словами і словесними комолексами та утворюючи разом з ними в кожному окремому випадку і певний час замкнену систему, яка відрізняється високою інформативністю, однозначимістю, точністю та експресивною нейтральністю» [7, 21].

Таким чином, можемо підсумувати, що термін — це окреме слово чи утворення на базі іменникового підрядного словосполучення, яке позначає професійне поняття і призначене для задоволення специфічних потреб спілкування в галузі певної професії.

Сучасна мова науки і техніки пред'являє термінам декілька вимог. Найбільш важливими з яких є такі:

- термін має відповідати правилам і нормам відповідної мови;
- термін має бути систематичним;
- терміну властива якість дефінітивності, тобто кожен термін співставляється з чітким окремим визначенням, котре орієнтує на відповідне поняття;
- терміну властива відносна незалежність від контексту, і те, що він не втрачає в ньому свого значення;
- термін має бути точним, хоча в субмовах мають місце численні «хибно орієнтовні» (термін Д.С.Лотте [8, 121]) одиниці;
- термін має бути стислим, хоча ця вимога нерідко суперечить вимозі точності, тобто повноти терміна;
- термін має прагнути до однозначності.

Тут варто зробити одне суттєве уточнення: такої однозначності варто домагатися в межах однієї терміносфери, адже на рівні декількох субмов полісемія термінів — явище досить розповсюджене.

Для термінології не характерна синонімічність, котра заважає взаєморозумінню *(to imitate - копіювати, підроблювати; syn: to reproduce, to forge, to copy);*

- терміни експресивно нейтральні, хоча правильніше казати не про експресивність терміна чи виразу, а скоріше про інтенсивність деяких семантичних складових. Причинами такої інтенсивності можуть слугувати прагнення підкреслити елітарність уявлення того, хто говорить, або намагання приховати свої наміри;
- термін має бути милозвучним (тобто вимога евфонії), тому не варто заохочувати створення термінів, походженням з діалектів, жаргонів чи варваризмів [6, 127].

Разом з тим терміни не є ізольованими, незалежними, «вибраними» одиницями загальновживаної мови, котрі володіють лише їм характерними властивостями, а складають повноцінну частину загального складу мови, де якості слів проявляються більш визначено, регламентовано, відповідаючи вимогам професійного спілкування та взаєморозуміння. Таким чином, можна говорити про переважаючий характер властивості терміну порівняно із загальновживаним словом, а не про повну відсутність тієї або іншої особливості в межах відмінних галузей мови; можна стверджувати про бажані властивості термінологічної одиниці, але не можна вважати її неповноцінною чи непотрібною, ґрунтуючись лише на тому, що вона не має цієї властивості [2, 13].

Основні відмінності терміна від загальновживаної лексичної одиниці полягають у специфічності вживання, його змістовій точності, наявності дефініції, семантичній цілісності спеціальної номінації, стилістичній нейтральності, номінативному характері найменування та включеності терміна у терміносистему. До структурної побудови терміна висуваються такі вимоги, як відповідність нормам мови, стислість, дериваційний потенціал, інваріантність та вмотивованість. Семантичний аспект терміна передбачає дотримання таких вимог, як відсутність суперечностей між прямим значенням терміна як слова та його значенням у певній терміносистемі, однозначність терміна та відсутність синонімів.

Юридичний термін розглядається як одиниця мови, що виражає специфічне поняття, яке належить теорії та практиці юриспруденції, характеризує та ідентифікує його. Термінологія юриспруденції розуміється як

сукупність юридичних термінів мови.

Кожна спеціальна термінологія є відбитком поняттєвої системи певної галузі науки або техніки у формі терміносистеми. Така система водночас виконує функцію лексичної системи спеціальної мови в певній галузі. Термінологія є інструментом організації та репрезентації спеціальних знань. Під організацією знань ми розуміємо те, що міститься, відповідає і грунтується на змісті терміна, в той час як репрезентація знань пов'язана з планом вираження мови. Таким чином, системному аналізу підлягає як структурна будова термінів, так і їх семантичне наповнення.

В англійській мові юридичні терміни інтерпретуються у вигляді різного роду номінативних одиниць. Прості лексичні одиниці передають глобальне бачення світу *(law, crime, act, court, intent, duty, verdict, plea, suit, fine, charge, pact)*. Номінативні одиниці юридичної терміносистеми – похідні і складні слова різних типів та словосполучення – еквівалентні простим лексичним одиницям. Похідні і складні слова, які є термінами юриспруденції, частіше всього передають основні та диференційні ознаки екстралінгвістичної реальності. Словосполучення дублюють елементи основної категорії, але відрізняються ознаками додатковості, посилювання і орієнтуються на субкатегорізацію єдиної категорії за різними ознаками, які становлять цінність для фахівців у галузі права. Процес термінологічної номінації у галузі права передбачає вивчення трьох її аспектів: словотвірної (афіксація, словоскладання, конверсія та абревіація), синтаксичної, семантичної.

Семантичний словотвір у термінології права передбачає розвиток семантичної структури тієї лексичної одиниці, яка вже існує в англійській мові, у напрямку спеціалізації *(kangaroo – «система обговорення проекту закону за якою деякі пункти приймають без обговорення, а наступні приймають лише після дебатів»).*

Існування англійської юридичної термінології, як і будь-якої іншої лексичної підсистеми мови, є неможливим за умови відсутності всередині термінологічного поля певних полісемантичних, омонімічних, синонімічних, антонімічних та гіперо-гіпонімічних відношень.

Докладне дослідження правової субмови було б неповним без вивчення того, які саме правничі терміни обираються для використання в різного роду юридичних текстах, залежно від певного комунікаційного завдання. Під юридичним дискурсом розуміється дискурс, представлений англомовними правовими документами та юридичною літературою, як особливо складна комунікативна подія, особливий вид мовлення, що отримав текстову форму, розуміння якого можливе лише при врахуванні нелінгвістичних факторів. Подвійна природа правових документів призводить до того, що без запрошення юристконсульта або адвоката неможливо розібратися в нетрях правового процесу. Таким чином, може відбуватися маніпулювання людиною та її діями, яке виявляється на усіх рівнях організації правничого дискурсу і, зокрема, на рівні терміна. Надзвичайно важливу роль тут відіграють попередні знання адресата в галузі права, тому що співвідношення змісту повідомлення з ними призводить до відповідного сприйняття юридичних термінів в дискурсі, значення яких мають бути чіткими та доречними, а їх розуміння повинно супроводжуватися меншою витратою розумових зусиль.

Розподіл лексики права на зовнішню (таку, що детермінологізується для широких верств населення шляхом постійного повторення в законодавчих актах та поясненнях) та внутрішню (що використовують як у вузькому колі юристів, так і в юридичній продукції для широкого загалу), та її представленість в правовому тексті, в кожному окремому випадку буде визначати можливість розуміння певного типу юридичного дискурсу пересічними громадянами або фахівцями. Зіставний аналіз юридичного дискурсу на рівні насиченості його спеціальною лексикою права уможливлює його розуміння і сприйняття різними адресатами та допоможе у подальшому процесі уніфікації та стандартизації англійської правничої термінології.

Юридична термінологія становить автономний прошарок лексичного складу сучасної англійської мови. Екстралінгвістичні чинники впливу на розвиток англійської юридичної термінології зумовили її сучасне функціонування як системи що складається з термінів – лексичних одиниць англійської мови та термінів – запозичень з інших мов (зокрема, з латини: *lex lata «позитивне право», lex loci delictus «закон місця скоєння злочину», corpus delicti «склад злочину»*, та французької мови: *plaintiff, prison, sentence, decree, heritage, jurisdiction, judgement, attorney, judge*). Англійська революція 1649р., поява Декларації про права та Білля про права 1689р. призвели до появи термінів зі значенням злочинного діяння *(illegal punishment)* та термінів для позначення прав та свобод підлеглих *(freedom of proceedings)*. Колоніальна політика Англії також породила значну кількість термінів для позначення державних установ *(council for Affairs of Province), податків (sugar, tobacco), прав короля та посадових осіб (power to levy taxes), обов'язків колоній (maintaining the policy of Great Britain)*. У зв'язку з розвитком техніки та промисловим переворотом в Англії у 60-80ті роки XVIII ст., з'явилися нові терміни для позначення посадових осіб *(Minister of War Transport), правових актів (air-force act, road traffic act), злочинних діянь (joy-riding).*

Таким чином, склад термінів в англійській юридичній термінології завжди був обумовлений чинниками екстралінгвістичного плану – системою понять, якою оперувало правознавство. Сьогодні система англійської юридичної термінології існує у вигляді однокомпонентних термінів-слів (простих, похідних, складних, слів-скорочень) та багатокомпонентних термінологічних одиниць – словосполучень із різною кількістю елементів.

Отже, термін у багатьох відношеннях є специфічним типом слова. Ідеальний термін є моносемантичним, і коли вживається виключно в рамках своєї сфери вжитку, не залежить від контексту, за умови, що він не виражений переносно полісемантичним словом. Його значення залишається постійним до того часу, коли нове відкриття чи винахід не змінить його референт або поняття.

Так як в більшості випадків значення терміну не залежне і від контексту, він не може мати взагалі ніякого контекстуального значення Єдиним можливим значенням терміну може бути денотативне. Вдалий

термін забезпечує повну відповідність між морфологічним складом та змістом. Емоційне забарвлення чи оцінювання не мають місця, якщо термін вживається в рамках сфери свого вжитку.

Термін може набувати переносного або ж емоційно забарвленого значення лише у випадку, коли він знаходиться поза межами свого вжитку і вживається в літературній чи розмовній мові. Але в цьому випадку слово вже не є терміном і його денотативне значення також стає невизначеним. Термін стає звичайним словом.

Існують деякі особливості юридичного тексту, які ведуть до труднощів, що виникають у процесі його семантичної інтерпретації. Юридичні терміни поділяються на три різновиди за ознакою «зрозумілості» тієї або іншої частини населення:

1. Загальнозначущі терміни характеризуються тим, що вони вживаються в повсякденному змісті й зрозумілі усім, до цієї групи термінів відносяться: *fugitive, refugee, attestor, evidence, testator, teste, testificator, testifier, voucher, witness.*

2. Спеціальні юридичні терміни, які мають особливий правовий зміст (і зрозумілі далеко не всім, а лише фахівцям в області права): *necessary defence, satisfaction of a claim − необхідна оборона, задоволення позову.*

3. Спеціально-технічні терміни, що відбивають область спеціальних знань − техніки, економіки, медицини і т.д. (терміни повинні бути зрозумілі юристові, що є ще і фахівцем в іншій області): *inadequate goods, safety laws, safety regulations − недоброякісна продукція, правила техніки безпеки.*

Термінів, що мають відповідники у загальновживаній лексиці в сучасній англійській та українській мові відносно небагато. Основна функція термінологічної лексики номінативна, терміни називають спеціальні поняття з різних галузей знань. У цій функції вони завжди виступають у науковому, публіцистичному, професійно-виробничому й діловому стилях. Проте термінологічні слова можуть вживатися й поза цими стилями, їх досить часто використовують і в мові сучасної художньої літератури, в якій вони, крім свого прямого номінативного значення, набувають і додаткових значень, а також експресивного чи емоційного забарвлення.

У мові наукової літератури терміни можуть втрачати «свою стилістичну замкненість», а використання термінологічних слів «у ролі складових елементів тропів і художніх образів» зумовлює часткову чи й повну їх семантичну детермінологізацію.

У зв'язку з появою нових галузей права, відкриття нових явищ виникають значні труднощі визначення загальнонаукової, загальнотехнічної галузевої і вузькоспеціальної термінології: загальнонаукові і загальнотехнічні терміни − це терміни, які вживаються в декількох галузях науки і техніки.

Галузеві терміни − це терміни, які вживаються лише в одній галузі знань: *acts, adopted law − правові норми, прийнятий закон.*

Вузькоспеціальні терміни − це терміни, які характерні для спеціальності даної галузі: *lawsuit, nunciate − позов, нунціатура.*

В умовах, коли потрібно давати назви новим і новим явищам та поняттям, багато загальновживаних слів набувають визначену специфіку. Відбувається спеціалізація їх значення під час передачі термінів на іншу мову та уніфікація перекладних еквівалентів. Інколи в текстах зустрічаються слова і словосполучення, які відносяться до різних функціональних систем, тобто різних галузей.

Термін може бути утвореним на основі рідної мови або запозиченим як із нейтрального термінологічного банку (міжнародні греко-латинські терміноелементи), так і із іншої мови, він повинен відображати ознаки даного поняття; значення терміну для спеціаліста рівняється значенню поняття.

Усі терміни за своєю будовою поділяються на:

1. Прості, які складаються із одного слова: *punish - покарати;*
2. Складні, які складаються з двох слів і пишуться разом або через дефіс: *the High Court – Високий суд;*
3. Терміни-словосполучення, які складаються із декількох компонентів: *specific performance – реальне виконання.*

Найважливішою ознакою терміну-словосполучення є його відтворюваність у професійній сфері вживання для вираження конкретного спеціального поняття. Складений термін буде стійким лише для певної системи. За межами конкретної термінологічної системи таке словосполучення не буде стійким і не сприйматиметься як зв'язана мовна одиниця. Отже, за кожним складеним терміном (терміном-словосполученням) стоїть стійка, стандартно відтворювана структура складного (розчленованого) професійного поняття. Термінологія для терміна є тім полем, яку дає йому точність і однозначність, і за межами якого слово втрачає ознаки терміна.

Особливістю синтаксичної структури складеного терміна є ті, що за зв'язаністю елементів їх можна вважати вільними (бо його компоненти зберігають своє пряме значення) і одночасно — закритими (бо при довільному включенні до їх складу інших слів, вони втрачають свою термінологічність). Порівняймо: *слідча таємниця й важлива слідча таємниця; судова експертиза і ретельна судова експертиза.*

Під час розгляду дериваційних особливостей юридичних термінів взято до уваги те, що формування їх відбувалося в різний спосіб, зокрема: шляхом утворення похідних слів, скорочень, словосполучень; шляхом поповнення лексемами, що утворюються за допомогою словотворчих ресурсів англійської мови; шляхом морфологічної афіксації; шляхом запозичення та абсорбції дериватів з інших мов. Ми виділили два основних типи юридичних термінів: терміни-слова і терміни-словосполучення. Спостереження над юридичною термінологією дають можливість виділити такі типи термінів відповідно до їхньої морфемної структури:

➢ Непохідні: *lease, act, bail, bond, check, gift – аренда, нормативний акт, заклад, обіцянка, обов'язок,*

квитанція, дарування, дар, та інші.

➢ Похідні: *acceptance, grantor, grantee, disaffirm, defamation, discharge, robbery, voidable – сприйняття, особа, яка предоставляє, той, що отримує подарунок, заперечувати, розголошення, виконання, пограбування, той, що може бути анульованим та інші.*

➢ Складні: *landlord, leasehold − домовласник, покупка нерухомості на правах оренди та інші.*

Аналіз морфологічної структури юридичних термінів в правничому дискурсі показав, що у складі англійської юридичної термінології переважають іменники. Це пов'язано передусім з їх номінативною функцією, функцією позначення тих чи інших предметів та явищ.

Спостереження над словотворчими особливостями юридичної термінологічної лексики дають можливість дійти висновку, що дериваційні процеси в термінологічній системі представлені переважно суфіксальними утвореннями. Юридичні терміни-іменники утворюються, як правило, за наступними моделями (при цьому використаємо такі умовні позначення: V — дієслівна основа, N — іменник, A — прикметник).

Модель 1: V + -er або V + -or : *administrate — administrator, bind — binder, bear — bearer.*

Модель 2: V + -ee: *assign — assignee, bail — bailee, grant — grantee.*

Модель 3: V + -ment : *agree — agreement, assign —assignment, attach — attachment.*

Таблиця 1

Моделі утворення юридичних термінів

№ п/п	Модель	Частотність використання (%)	Частотність використання (абсолютна кількість)
1	Модель 1: V + -er / V + -or	12 %	12
2	Модель 2: V + -ee	6 %	6
3	Модель 3: V + -ment	6 %	6
4	Модель 4: V + -(t)ion / V +-ition / V + -ation	11 %	11
5	Модель 5: A + -(i)ty	2 %	2
6	Модель 6: V + -ance	2 %	2
7	Модель 7: V + -(o)ry / V + -(e)ry / V + -(a)ry	3 %	3
Разом		100 %	100

Як видно з таблиці, найбільше в юридичній літературі використовується перша модель (12% усієї юридичної терміносистеми), трохи менше використовується четверта модель (11%), ще менше використовується друга та третя модель творення термінів (6%), ще менше викуристовується сьома модель (3%), а найменше використовуються п'ята та шоста модель – (2%).

У ході дослідження ми виявили особливу продуктивність при утворенні юридичних термінів-іменників, які функціонують в правничих текстах, суфіксів *-er, -or, -ee, -ment, -tion, -ition, -ation* (моделі 1,2,3,4). Ці термінологічні одиниці утворені від дієслівних основ шляхом додавання перелічених вище суфіксів. Решта похідних термінів-іменників *утворюються за допомогою таких суфіксів: -ent (precedent), -cation (ratification), -cy (bankruptcy), -t (complaint), -ant (covenant), -ian (guardian), -ship (ownership) та ін.*

Аналіз показав, що префіксальний спосіб творення юридичних термінів англійської мови не є поширеним, але він сприяє модифікації основи, до якої приєднується префікс. Ми зафіксували такі продуктивні префікси (переважно романського походження): *as-* що є варіантом *ad-*, утвореним в процесі асиміляції приголосного *d* на початку слова і є наслідком запозичення з різних мов *(assault*); префікс *co-* та його варіанти *con-* та *col-*, що позначають споріднене, спільне походження дії чи процесу (*coinsurance, comaker, contract, collateral); counter-*, що означає "зустрічний" (*counterclaim, counteroffer*); *dis-*, що має силу зворотної опозиції до значення сполучуваного слова (*dishonour*). Префіксальні іменникові утворення представлені такими моделями:

Модель 1: dis- + N: *honour — dishonour.*

Модель 2: co(n)- + N: *insurance — coinsurance, maker — comaker.*

Модель 3: counter-+ N: *claim — counterclaim, offer — counteroffer.*

Таблиця 2

Моделі префіксальних іменникових утворень

№ п/п	Модель утворення термінів	Частотність використання (%)	Частотність використання
1	Модель 1: dis- + N	77 %	77
2	Модель 2: co(n)- + N	13 %	13
3	Модель 3: counter-+ N	10 %	10
Разом		100 %	100

Проаналізувавши таблицю, можна побачити, що найбільше використовується перша модель префіксальних іменникових утворень (77% усієї юридичної терміносистеми), трохи менше використовується друга модель префіксальних іменникових утворень (13%), а найменше використовується третя модель префіксальних іменникових утворень (10%).

Крім наведених вище моделей, ми зафіксували іменники, які утворюються за допомогою інших префіксів *(mono-, pre-, by- та ін.): monopoly, premises, bylaw – монополія, нерухомість, постанова місцевих органів влади.*

Одним з поширених засобів творення сучасних англійських юридичних термінів є конверсія. Цим шляхом деривації прийнято називати перехід слова з однієї частини мови в іншу. Так, дієслова утворюються від іменників і в деяких випадках від інших частин мови та, навпаки, іменники, як показують спостереження, можуть утворюватися від дієслів, і рідше від інших частин мови: *adeem < to adeem, bribe < to bribe – спадок < позбавити спадку, взятка < брати взятку.*

Щодо складних слів, то вони утворюються синтаксико-морфологічним способом. У проаналізованих юридичних термінах виділяємо такий тип утворення, як інтеграція двох іменників: N + N (*owner-occupier - власник, time-charter – морський договір, treaty-contract – міжнародний договір, copyright – авторське право, landlord −домовласник, leasehold – покупка нерухомості на правах оренди, mortgage − заклад).* Поєднання двох основ є активним засобом творення композитів. Виявлені нами складні слова є субординативними композитами, тобто їхні складові частини структурно і семантично взаємозалежні, а також координативними складними словами, один з компонентів яких не має переваги над іншим, обидва компоненти і структурно, і семантично до якоїсь міри незалежні.

У проаналізованих текстах ми зафіксували також слова, що називають не сам термінований предмет чи явище, якими оперують в юридичній практиці, а вказують на певні зв'язки предмета, поняття, його ознаки, якості. Функціонування таких слів обмежено текстами наукового чи офіційно-ділового жанру, і це дає підставу кваліфікувати їх як терміни. Отже, до юридичних термінів ми відносимо такі прикметники: *alienable, valid, invalid, testate, intestate, void, voidable – відчуждени; дійсни; недійсний; той, хто залишив заповіт після смерті; той, хто не залишив заповіт після смерті; не зайнятий; той, що може бути анульований.*

Порівняно з юридичними термінами-іменниками кількість термінів-прикметників менша. Англійські терміни-прикметники утворюються переважно способом суфіксації основ, зокрема за допомогою суфікса -able за такою моделлю: A N + *-able: alien — alienable, void — voidable*

Назвами процесуальних дій також виступають дієслова. Термінологічність їх забезпечується насамперед функціонуванням у певному тексті, а також лексичним значенням.

Виявлені в правничому дискурсі юридичні терміни-словосполучення доцільно диференціювати за типом їхньої структури:

- Прості словосполучення, що складаються, як правило, з двох слів, одне з яких є головним, а інше залежним: *active trust, entire contract – активна довіруюча власність, нероздільний договір.*
- Складні словосполучення, в яких залежні слова визначають різні аспекти значення стрижневого слова: *legal effect of an agreement, certificate of limited partnership – юридична сила договору, сертифікат на обмежене пратнерство.*

Таблиця 3

Типи словосполучень за структурою

№ п/п	Тип словосполучення	Частотність вживання (%)	Частотність вживання
1	Прості словосполучення	75 %	75
2	Складні словосполучення	25 %	25
Разом		100 %	100

Отже, прості термніни-словосполучення використовується найчастіше у юридичній терміносистемі (75%), а найменше використовуються складні терміни-словосполучення (25%).

Кількісна характеристика непохідних (тобто простих) і похідних термінів в англійській мові права вказує на те, що перевага надається використанню вмотивованих лексичних одиниць, якими є похідні терміни.

Серед них чільне місце посідають афіксальні похідні, тобто деривати, утворені за допомогою префіксальних та суфіксальних морфем. Для їх утворення використовується визначений набір словотвірних афіксів (усього 42 префікси і 64 суфікси) із загального арсеналу словотвірних засобів сучасної англійської мови та є характерною продуктивність й уживаність таких префіксів і суфіксів, як: *re- (reattach), un- (unbind), non- (non-execution), dis- (dismortgage), co- (co-applicant), mis- (mislead), -ee (absentee), -er/-or (creditor), -ion (vindication), -ity (authenticity), -ment (disfranchisement).*

В утворенні правничих термінів домінують префіксальні моделі *non-+n>N, dis-+n>N, un-+v>V* (зі значенням «протилежності»), *co- + n > N* ("взаємного зв'язку"), *sub- + n > N* ("частина чогось"), суфіксальні моделі *V + -ance/ence > N, V + -ion > N, V + -ing > N* ("опредмечена дія"), *V+ -ee > N, V+ -er/or > N* ("виконавець дії"), *a + -ity > N* ("опредмечена ознака"), за якими переважно створюються іменники, оскільки основною функцією правового терміна є номінативно-дефінітивна, тобто номінація спеціального поняття, регламентованого у своїх межах дефініцією.

Кількісний показник префіксальних моделей, що переважно використовуються для утворення префіксальних термінів-дериватів англійської юридичної термінології, становить 44 одиниці (наприклад, *re- + v>V, re- + n>N,un-+ v>V,un- + a>A, non- + n>N, dis- + v>V, in- + n >N, co- + n >N, mis- + n >N,* sub- + n >N, de- + v >V). Ці префіксальні моделі передають 21 значення, до яких належать "повернення у вихідне становище" *(re-: recodify "рекодифікувати"),* "позбавляти, звільняти від того, що позначене

мотивальною ознакою” *(dis-: disbar* “позбавляти права адвокатської практики”, *de-: debar “позбавляти права”),* “заперечення або вказівка на відсутність поняття або ознаки” *(non-: non-criminal* ”незлочинний”), “спільність дій” (*co-: co-adopt* “спільно всиновлювати”), “нижча посада” (*sub-: sub-advocate* “молодший адвокат”), “надмірна кількість” (*over-: overinsurance* “страхування на суму, що перевищує реальну вартість”), “перебування за межами” (*extra-: extralegal* “не передбачений законом”), “помилкова або злочинна дія” (*mis-: misappropriate* “неправомірно заволодіти”).

Префікси *un-, dis-, de-* є синонімами при позначенні “позбавлення або звільнення від того, що позначене мотивуючою основою”, при вживанні в моделях *un-+ n> V* (*unlaw* ”правопорушення”), *dis-+n> V* (disuse “невикористання прав”), *dis-+ v>V* (*disaffirm* “відмовляти в підтвердженні”), *de- + n> V* (*depenelization* “скасування покарання за передбачений законом злочин”). Слід зазначити синонімічність префіксів *non-, in-, un- в моделях un- + a > A* (*unheritable* “такий, що не успадковується”), *non- + a > A* (*non-patentable* “непатентноздатний”), *in-+ a> A (inconclusive* “недостатній”), коли вони передають значення “відсутності ознаки”. Антонімічність значень і, відповідно, префіксів, відзначаємо в моделі *under- + v> N* зі значенням “недостатності або неповноти дії” (*underdelivery* “недопоставка”) та моделі *over-+ v> V (overstep* ”перевищувати межі”) на позначення “надмірної дії, позначеної основою”.

Кількісний показник суфіксальних моделей, які використовуються для утворення суфіксальних термінів-дериватів англійської юридичної термінології, становить 28 одиниць (наприклад, *v +-age> N, v +-al >N, v+-ary/ery>N, n +-ess >N, v+- ion >N, v+ -ment >N, a +-ism>N, n+- ship> N, n+-ity>N, v+-er/or >N, a+ -acy>N).* Усі ці суфіксальні моделі передають такі значення, до яких належать “колектив або сукупність осіб, на яких вказує основа”, *(-acy: advocacy* “адвокатура”; *-ary/ery: machinery* “організаційний аппарат”), “положення, ранг, титул” *(-age: alienage* “статус іноземця”), “вид занять або професійну діяльність людини” *(-er/or: counter “*адвокат”), “особу жіночого роду” *(-ess: feloness* ”небезпечна кримінальна злочинниця”), “напрям у політиці, суспільній думці” *(-ism: parliamentarism* ”парламентаризм”).

Значення “опредмеченого акту, факту або результату дії” передають моделі з такими суфіксами: *v + -age >N (pilferage* “мілка крадіжка”), *v+-al >N (revival* “поновлення дії”), *v+ -ance/ence >N (deliverance* “рішення присяжних”), *v+ -ion>N* (*violation* “порушення”), *v+ -ment>N (concealment* “недонесення”), *n+ -ure >N (irritancy* “настання резолютивної умови”), і ми можемо вважати ці суфікси синонімічними саме для передачі значень “якості або стану, на які вказує основа” та “опредмеченого акту, факту або результату дії”. На противагу значенню “об’єкта дії” (модель *v+ -ee >N (remittee* “отримувач”) використовуються моделі з суфіксами *-ant (claimant* “позивач”), *-er/or (employer* “наймач”) зі значенням “суб’єкт дії”.

Похідні юридичні терміни англійської мови мають широку твірну базу й використовують у якості твірних основ іменники *(misdeed),* прикметники *(overdue),* дієслова *(invalidate)* та прислівники *(unlawfully).*

Похідні за конверсією юридичні терміни утворюються переважно за моделями *N>V*, що має значення “виконувати функції певної особи” (*spendthrift* “марнотратник” і “марнотратити”), “розташовувати” (*hold* “арешт” і “утримувати під вартою”), “карати” (*death* “смертна кара” і “карати”), та *V> N,* яка має значення “опредмеченої дії” (*attack* “нападати > напад”), “особи, стосовно якої виконується дія” (*fence* “скуповувати крадене > скупник краденого”).

Юридичні терміни – складні слова переважно утворюються за моделлю *n + n >nn* з метою характеризувати предмети та явища у праві з різних точок зору і співвіднести їх одночасно з двома ознаками, якими характеризується предмет, що підлягає називанню. Ця модель використовується для найменування суб’єктів дії (*church-roller* “церковний злодій”, *stock-jobber* “біржовий шахрай”), місця дії (*court-house* “будівля суду”, *custom-house* “митниця”), документів (*windbill* “фіктивний вексель”), об’єктів права (*firm-name* “фірмове найменування”), злочинів (*skyjack* ”викрадення літака”) тощо.

Тенденція до мовної економії та схильність англійської мови до моносилабізму сприяють використанню в англійській юридичній термінології термінів-абревіатур. Ініціальний тип абревіатур номінує назви посадових осіб *(S.A. – State’s Attorney* – “прокурор штату”), документи (*D.C. – death certificate* “свідоцтво про смерть”), види правових актів (*H.S. – habeas corpus* ”акт про передачу арештованого в суд”), види судів (*D.C. – District Court* “федеральний районний суд”), галузі та інститути права (*C.L. – common law* “загальне право”) тощо.

Кількість термінів-словосполучень у дослідженому корпусі англійської правничої термінології у 2,5 рази перевищує кількість однослівних термінів. Фіксується наявність великої кількості юридичних термінів з абстрактним значенням (*enabling legislation* “закон про надання надзвичайних повноважень”) поряд з існуванням понять з конкретним значенням (*judgement book* “книга запису судових рішень”), тобто термінів, які за своїм змістом співвідносяться з конкретними правовими суб’єктами та об’єктами.

Семантична група юридичних термінів з абстрактним значенням охоплює широку групу загальних назв, а також вужчу групу назв зі збірним значенням, що можуть виявляти більш або менш високий ступінь абстрактності. У ролі основних ядрових стрижнів в правознавчих термінах-словосполученнях виступають в основному терміни досить широкої семантики: *abuse, act, agreement, case, claim, defence, fraud, order, notice, service, system, testimony, trust, usage, vote, writ*. Роль видових понять відносно ядрових компонентів відіграють ті компоненти, що виявляють своє безпосереднє відношення до основного ядрового стрижня і пояснюють його: *criminal, legal, slap-on-the-wrist, convict-made, free, robbery-related, face-to-face, major, high-risk, labour, drug, roll call, health, life.* Загальні назви-словосполучення термінів з абстрактним значенням входять до таких семантичних груп, як назви окремих законів, правових органів, назви правових статутів і норм, видів права,

загальні та конкретні назви видів злочинів, назви кримінальних, цивільних, судових та слідчих процесів, винесення та здійснення вироку, види покарання за злочин і правопорушення, збірні назви установ, інституцій *(Bancruptcy Act "Закон про банкрутство", mixed statute "змішаний статут", abortive trial "незавершений судовий процес" тощо).*

Поле термінів з конкретним значенням визначається меншою інтенсивністю вживання, ніж поле термінів з абстрактним значенням. Своєрідність термінів з конкретним значенням полягає в тому, що у ролі ядрового компонента тут виступають здебільшого слова-нетерміни, або прості терміни з конкретним предметним значенням, такі як *bag, bench, book, crown, house, list, mirror, room, table.* Пояснювальні видові поняття (в основному юридичного характеру) оформлюють їх як слова-терміни, й за їх допомогою ми номінуємо такі семантичні групи, як назви різних судових інстанцій, установ та приміщень, приміщень для відбування різних видів покарання, назви судових актів та документації, конкретних предметів у судових приміщеннях та установах (*prosecution table* "місце в суді, де сидить обвинувачення", *lock-up-ward* "камера попереднього утримання", *special calendar* "перелік судових справ", *felon's dock* "лава підсудних"). Типовою ознакою конкретних термінів у порівнянні з абстрактними є те, що вони набагато швидше входять у загальновживану лексику тому, що їх елементом є назви конкретних предметів, загальнозрозумілих широкому колу людей.

До найпродуктивніших моделей для утворення складених двохкомпонентних термінів у галузі юриспруденції англійської мови належать моделі *A+N, N+N, V+N, V+Adv.* Серед проаналізованих сполучень переважають словосполучення, головний член яких є іменником, а залежний – прикметником, тобто утворені за моделлю *A+N, (civil court* "громадський суд", *constitutional issue* "конституційне питання"). Серед двохкомпонентних термінологічних словосполучень найширшою є семантика моделі *A+N,* що демонструє значення злочинної особи (*disobedient minister*), правового акту (*direct warrant)*, права *(liberal franchise*), злочинного діяння (*high treason*), державних органів (*high court*), правомірних дій (*governmental act*) тощо.

В англійській юридичній термінології є досить поширеними і складніші моделі термінів-словосполучень, і значна кількість багатокомпонентних словосполучень термінологічного характеру виникає у зв'язку з тим, що правова термінологія – це перелік не тільки основних понять, але й відношень між ними. Будучи інформаційно важливими, багаторазово повторюючись, такі відношення отримують мовне позначення у вигляді багатокомпонентних сполучень слів. Модель "складне означення+означуване", за якою утворено значну кількість трьохкомпонентних складних термінів права, слугує для називання правових актів (*best evidence rule* "вимога про надання найкращих доказів"), судових установ (*common law court* "суд загального права"), правових доктрин (*common employment doctrine* "принцип спільної зайнятості") тощо.

В моделі *N+of+N* означення є постпозитивним до означуваного. Ця модель характеризується значними можливостями як засіб передачі розгорнутого означення. При використанні *of-phrase* у моделі словосполучення у правовій терміносистемі відбувається певне уточнення його значення шляхом уживання комплексів прийменникових сполучень у ролі атрибутів до означуваного слова (*defence of property* "захист майна", *power of judgement* "право виносити судові рішення").

Власні назви, що також входять до складу термінологічних словосполучень юриспруденції, використовуються для номінації державних судових органів (*Council of the North* "суд північних графств"), законодавчих актів (*United Nations Charter* "Статут Організації Об'єднаних Націй") і допомагають конкретизувати певну назву. Утворення юридичних термінів відбувається в англійській мові переважно за тими самими словотвірними і синтаксичними моделями, і з використанням тих самих словотвірних засобів, що й утворення загальновживаних лексичних одиниць, хоча й характеризується певними особливостями.

Отже, найчастіше у юридичній терміносистемі використовуються прості терміни, які складаються із одного слова (67% термінів з вієї юридичної терміносистеми), трохи менше вживаються складні терміни, які складаються з двох слів і пишуться разом або через дефіс (20% термінів юридичної терміносистеми), а найменше використовуються терміни-словосполучення, які складаються із декількох компонентів (13%).

В юридичній терміносистемі англійської мови найчастіше вживаються терміни-словосполучення, компонентами яких є самостійні слова, які можуть вживатися окремо і які зберігають своє значення (75% термінів усієї терміносистеми), трохи менше вживаються терміни-словосполучення, які мають один із компонентів технічний термін, а другий загальновживаної лексики. (15%), а найменше вживаються терміни-словосполучення, обидва компоненти яких являються собою слова загальновживаної лексики і тільки сполучення цих слів є терміном (10%).

Правові соціальні умови продукування інформації представлені наявністю юридичної фахової спільноти, яка створює та втілює в життя певні правила поведінки людини в суспільстві, що приймають форму законодавчих та інших правових актів. Проте система законодавчих актів на рівні лексики може сприйматися з труднощами. Аналіз письмового юридичного дискурсу на рівні правничих текстів англосаксонської сисеми права показує, що розуміння і сприйняття тексту залежить від ступеня насиченості його внутрішніми та зовнішніми правничими термінами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Головин Б.Н. Основы культуры речи. - М., 1980. - 319с.
2. Даниленко В.П. Лингвистические требования к стандартизуемой терминологии. // Терминология и норма.М., 1972. - 120с.
3. Дерді Е.Т. Терміни-словосполучення в англійській юридичній термінології // Гуманітарний вісник. Серія

"Іноземна філологія". – Черкаси: ЧІТІ, 1999. – С. 79-82.
4. Дерді Е.Т. Юридичні терміни–композити в англійській мові // Мовні і концептуальні картини світу / Зб. наук. праць.– Київ: КНУ, 2000. – № 4. – С. 118-125.
5. Дерді Е.Т. Структурні і семантичні особливості англійських юридичних термінів–складних слів // Мовні і концептуальні картини світу / Зб. наук. праць.– Київ: КНУ, 2001. – №5. – С. 45-47.
6. Дуда О.І. Процеси термінологізації в сучасній англійській мові: Автореф. дис... канд. філ, наук: 24.02.01/Київ. нац. ун-т-К., 2001. - 18с.
7. Квитко Г.С. Термін в науковому документі. - Львів, 1976. - 96с.
8. Лотте Д.С. Основы построения научно-технической терминологии.М., 1961, - 182с.

Резюме. *Статья посвящена исследованию специальной лексики юриспруденции, которое дает возможность получить целостную картину инвентаря правовой терминосистемы на современном этапе развития английского языка и решить общетеоретические вопросы, касающиеся процессов возникновения, развития и функционирования научных терминов права как единиц первичной и вторичной номинации.*

Ключевые слова: *юридический термин, юридическая терминология, терминообразование, юридический дискурс.*

The summary. *The article deals with the investigation o fthe special law terminology in English which gives the opportunity to describe the integral picture of the legal terminonological system inventory at the moderrn stage of the English language development, as well as the general theoretical issues concerning the process of formation and functioning of law terms as units of primary and secondary nomination.*

Key words: *law term, law terminology, term formation, legal discourse.*

Одержано редакцією 31.01.2012.

УДК: 81´ 246. 3. 367. 323. 371 39

Л.О. ПАВЛОВСЬКА

ПРАГМАСЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛЬНИХ ФОРМУЛ ПОБАЖАНЬ

Резюме. *Статтю присвячено семантичним та прагматичним особливостям вербальних формул побажань в англійській та українській мовах. Вони мають значний прагматичний потенціал в англійській та українській мовах, виконують оцінну фнкцію і вміщують як лінгвальну, так і екстралінгвальну інформацію.*

Ключові слова: *вербальні формули побажань, благопобажання, злопобажання, експресив.*

Мова – це спосіб втілення світобачення у знакову форму завдяки взаємодії мовних, етнокультурних, та етнопсихологічних чинників та є одним із найвиразніших репрезентантів національної самобутності. Тому зростаючий інтерес дослідників до текстових категорій, зокрема коротких словесних формул, є однією з актуальних проблем лінгвістичних досліджень в галузі вивчення прагмасемантики, міжкультурної комунікації та лінгвокультурології.

Лінгвістична прагматика, спираючись на розуміння мови як системи мовних засобів та правил, зосереджується на комунікативних процесах та контекстуально значущих принципах використання цієї системи у нескінченній різноманітності актів мовного спілкування. Їх можна розглядати як один соціально-психологічний вплив, що реалізується лише в контексті певної культури з властивими їй морально-етичними нормами й поняттями. Такий підхід дає можливість дослідити прагмасемантичні особливості функціонування вербальних формул побажань (ВФП), беручи до уваги специфічний лінгвістичний і культурологічний статус мовних одиниць і набуває актуальності вивчення їх в англійській та українській мовах.

Метою пропонованої розвідки є: виявлення семантико-прагматичних особливостей вербальних формул побажань а англійській та українській мовах залежно від функції адресата та інших перлокутивно-ілокутивних характеристик з огляду на його специфічне лінгвокультурне значення.

У цьому дослідженні прагматика вербальних формул побажань буде вивчатися у лінгвокультурному аспекті, де структура комунікативного акту мовних одиниць розуміється як засіб трансляції побажального змісту позитивно та негативно оцінної семантики мовних одиниць, позначеного ілокутивною інтенцією і зорієнтованого на перлокутивний ефект. Вони є стійкими завершеними висловлюваннями, що "відсвічують" сакралізовані смисли, характерні для певних обрядодій, які корелюють із певними концептуальними структурами як продуктами культурно-історичної етносвідомості.

Системний мовленнєвий акт є культурно зумовленим явищем, для інтерпретації якого необхідна значна інформація. Ще О. Потебня довів, що через спосіб позначення можна вийти на реконструкцію того первісного значення, образу, що лежить в основі об'єктивації, дескрипції культурно-семіотичних кодів, тобто інтеграції обрядодії, предмета, атрибута в етимологічно спільній, цілісний сигніфікат [6, с. 25]. Основою своєрідної "історичної пам'яті" ритуального висловлення є передусім емпіричні знання про навколишню дійсність, а також культурний, історичний і власне мовний досвід, що втілюється у значенні цих одиниць через внутрішню форму. Фундаментом лексичного значення і словесного оформлення ритуального висловлення є внутрішня форма останнього, під якою розуміються глибинні мотиви, покладені в основу номінації при асоціативно-образному переосмисленні значення. Внутрішня форма ритуального висловлення є згустком смислу, концентратом значення,

ЗМІСТ

Михальчук Н.О., Івашкевич Е.Е. Специфіка трансформації образу кентавра в однойменному романі Джона Апдайка 3
Романюк С.К., Ковальчук Т.Г. Невербальні компоненти в рекламному дискурсі 9
Вакулінська Л.М. Структурно-семантична характеристика антонімічних пар у біблійних німецькомовних текстах 12
Мороз Л.В., Мороз Л.М. Фенотип суб'єкта і об'єкта історії як чинник жанротворення 14
Мороз Л.В., Данілова Н.Р., Трофімчук В.М. Характерні особливості функціонування джестової традиції XVI століття 17
Денисюк Л.В., Ковалюк В.В. Про структурно-семантичні особливості неологізмів англо-американського походження в сучасній українській мові 19
Мороз Л.В., Мельничук Л.В. „Гамлет" В.Шекспіра як філософська трагедія 22
Король О.Ю., Мороз Л.В. Англійський офіційно-діловий стиль мовлення: лінгвостилістична специфіка 26
Косолапов В.И. О статусе блендинга (телескопии) в современном английском языке (обзор литературы) 30
Калініченко М.М. Білий Кит у чорних шатах мультикультуралізму 35
Попович Р.Г. Структура номінативно-варіантної термінопарадигми (на матеріалі іспанської термінології водного господарства) 38
Мороз Л.В., Кушнір Н.В. Характерні особливості жанрової сутності класичної новелістичної моделі (на матеріалі творчості Б.Річа) 42
Вовчук Н.І., Мороз Л.М. Казка як жанр літературної прози 46
Касаткіна О.В. Мовностилістичні особливості використання сленгу в газетно-публіцистичному дискурсі 47
Козіцька О.А., Давнюк С.В. Семантична структура складних багатокомпонентних речень 50
Черуха Н.В., Черуха В.В. Деякі дидактико-методичні аспекти навчання читання іншомовних текстів за спеціальністю 54
Курята Ю.В. Творчі завдання в контексті навчання англійської мови у вищому навчальному закладі 57
Корженевська О.В. Використання лінгвокраїнознавчого аспекту в процесі викладання іноземних мов у старшій школі 59
Олесюк Л.В., Бойко Н.Г. Культурологічно орієнтовані методики вивчення іноземних мов 64
Черуха В.В., Черуха Н.В. Негативний вплив міжмовного переносу на процес вивчення другої іноземної мови 68
Кочубей О.С. Особливості формування іншомовної компетенції студентів-філологів 70
Вєтрова І.М. Проблема формування лексичної компетенції при підготовці майбутнього вчителя іноземної мови 74
Дуброва А.С. Комунікативний підхід як оптимальний засіб вивчення іноземної мови 77
Верьовкіна О.Є., Гонтар В.Є. English borrowings into modern Ukrainian 78
Бігунова С.А., Зубілевич М.І. Антономастичні власні імена як експресивні засоби мови 82
Мезін В.Г. Role of modern English drama in teaching contemporary English 84
Михальчук Н.О. The narrative structure and the specific functions of language means and syntactical stylistic devices in the novel "Bleak House" 88
Верьовкіна О.Є. The translation peculiarities of English paremiological units into Ukrainian 96
Фрідріх А.В. Словотвірні та структурні характеристики англійської юридичної термінології 99
Павловська Л.О. Прагмасемантичні особливості вербальних формул побажань 107
Відомості про авторів 111

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Відповідальний редактор збірника Архангельська А.М.
Відповідальний за підготовку збірника до видання Петрівський Я.Б.
Технічний редактор Горішна І.Г.
Комп'ютерна верстка Кречмаровський В.Л.

Підписано до друку 27.04.2012 р.
Формат 60х84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк ризографічний.
Ум. друк. арк. 14,9. Обл. вид. арк. 29,1. Замовлення № 129/1. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

А – 43 **Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – Рівне: РДГУ, 2012. – 112 с.**

ISBN 966 — 7281 — 10 — 01.

Збірник наукових праць містить статті з теоретично-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 81'243 **ББК 81.20**